

CAVALERUL ȘI MOARTEA
Sotie

Strada Ficțiunii

Mergi pe o stradă.

Cosmopolită. Straniu familiară. Cu miros de mare, de scorțișoară sau de cerneală. Trecătorii par manierați. Nonconformiști. Plini de umor. Ai căutat mereu strada asta. Paralelă cu modele. Perpendiculară pe modern. Nouă. Efervescentă. De tradiție bună. Cu seraiuri, *palazzo*-uri și hamace. Cu zgârie-nori și arcade. Cu clădiri invizibile. O stradă care se construiește pe măsură ce ți-o imaginezi.

Iată-l și pe omul cu umbrelă colorată, care știe drumul, dar se lasă purtat de suflul imaginației. Ghidul tău. Și, cum pe Strada Ficțiunii contează și plimbarea, nu doar destinația, dă mai întâi un tur.

Turul Clasic. Urmărește dreptunghiul colorat. Te vor acompania doar clasicii care au trecut testul timpului.

Turul Contemporan. Urmărește pătratul colorat. Te vor întâmpina autori care nu scriu neapărat pentru premii și vei descoperi debutanții chiar de la debut.

Turul Bestseller. Urmărește cercul colorat. Ești în rețea cu scriitori din cele mai fierbinți topuri ale lumii.

LEONARDO SCIASCIA

Leonardo Sciascia (1921-1989) este cunoscut pentru romanele, piesele de teatru, povestirile și eseurile sale, în care examinează teme precum abuzul de putere și corupția politică. Și-a făcut studiile la Magistrale Institute din Caltanissetta și a debutat editorial în 1950, cu *Favole della dittatura*, o satiră a fascismului. Au urmat două volume de poezii și mai multe romane: *Le parrocchie di Regalpetra* (1956), *Il giorno della civetta* (1961), *A ciascuno il suo* (1966), *Il contesto* (1971), *Todo modo* (1974) și **Cavalerul și moartea** (*Il cavaliere e la morte*, 1988; Editura ALLFA, 2014). Cariera lui politică a început în anul 1976, când a făcut parte din consiliul municipal al orașului Palermo. Mai târziu a fost ales în Parlamentul Italian, iar în 1979, în Parlamentul European.

Vocea autorului

„Rolul meu este să spun lucrurile pe care le observ în realitate. E de ajuns să cunoști bine istoria Italiei ca să înțelegi ce se întâmplă azi sau ce se va întâmpla mâine. Nu am niciun har profetic: e de ajuns să ai curajul de a te împotrivi conformismului și adevărului oficial.“

Leonardo Sciascia

LEONARDO SCIASCIA

CAVALERUL ȘI MOARTEA

Traducere din limba italiană și note de
Simona Negrea

Postfață de Smaranda Bratu Elian

EDITURA ALLFA

IL CAVALIERE E LA MORTE

Leonardo Sciascia

Copyright © Leonardo Sciascia Estate. All rights reserved handled by Agenzia Letteraria Internazionale, Milan, Italy.

Published in Italy by Adelphi Edizioni, Milan

CAVALERUL ȘI MOARTEA

Leonardo Sciascia

Copyright © 2014 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României SCIASCIA, LEONARDO

Cavalerul și moartea / Leonardo Sciascia; trad.: Simona

Negrea; postf. de Smaranda Bratu Elian. -- București:

ALLFA, 2014

ISBN 978-973-724-493-2

I. Negrea, Simona (trad.)

II. Bratu Elian, Smaranda (postf.)

821.131.1-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALLFA**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2014 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Crenguța Năpristoc

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Elena Georgescu

Design copertă: Alexandru Novac

„Un episcop danez bătrân mi-a zis odată
că poți ajunge la adevăr pe multe căi,
iar vinul de Bourgogne e una dintre ele.“
Karen Blixen, *Șapte povestiri gotice*

Când își ridica ochii din hârtii, însă mai bine când își lăsa capul pe spătarul înalt și tare, o vedea limpede, în fiecare detaliu, în fiecare semn, de parcă privirea i se ascuțise și desenul renăștea cu precizia și meticulozitatea cu care îl gravase Albrecht Dürer în 1513. O cumpăraseră cu ani în urmă la o licitație, din acea bruscă și nesăbuită dorință de posesiune care pune uneori stăpânire pe el în fața unui tablou, a unei stampe, a unei cărți. Și-o disputase cu alții care și-o doreau și ei, și aproape că ajunsese să-l urască pe cel mai îndârjit, care mai apoi i-o abandonase la un preț cât salariul lui pe două luni, ceea ce l-a cam speriat când a venit momentul să plătească. Fusese un preț considerabil, nu doar față de posibilitățile lui; acum însă era derizoriu, căci inflația crescuse vertiginos și valoarea lucrărilor lui Dürer și a altor gravori se multiplicase. O dusesse cu el de la o secție la alta, dintr-un birou în altul, agățând-o de fiecare dată pe peretele din fața mesei de scris. Însă dintre toți cei care în atâția ani intraseră în biroul lui, unul singur (escroc ingenios care accepta jovial soarta care din acel birou avea să-l

trimită pentru câțiva ani musafir într-o închisoare neospitalieră) se opri să o privească și să o prețuiască: să o prețuiască, la propriu, după cele mai recente cataloage ale negustorilor de gravuri de la Zürich și Paris.

Prețuirea aceea îl alarmase oarecum; într-o tresărire de meschinărie, de avariție, hotărâse s-o ducă acasă; dar uită imediat. Se obișnuise de-acum s-o aibă în fața lui, în multele ore de birou. *Cavalerul, moartea și diavolul*. Pe cartonul din spate erau scrise cu creionul titlurile în germană și în franceză: *Ritter, Tod und Teufel*; *Le Chevalier, la mort et le diable*. Și, misterios: *Christ? Savonarole?* Colecționarul sau negustorul care se întrebase despre numele acelea s-o fi gândit poate că Dürer voise să-l simbolizeze în cavaler pe vreunul dintre ei?

Uneori, când se uita la gravură, îi venea și lui să se întrebe. Dar acum, cu capul lăsat pe spătar, de oboseală și de durere, o privea și i se părea că nu întâmplător o cumpăraseră cu ani în urmă. Moartea; și castelul, acolo sus, inaccesibil.

De la atâtea țigări fumate peste noapte, durerea dintotdeauna își pierduse consistența, greutatea, decolorându-se într-un chin mai difuz. Uite, poți da nume de culori diferitelor feluri de durere, schimbărilor ei. Deocamdată trecuse de la violet la roșu: flamă roșie, șerpuitoare, care îi lingea pe neașteptate fiecare parte a trupului, lipindu-se de el sau stingându-se.

Își aprinse mecanic încă o țigară. Ar fi lăsat-o să ardă în scrumieră dacă Șeful, intrând, nu i-ar fi

reproșat ca de obicei că fumează prea mult și că asta o să-l distrugă. Viciu stupid, viciu de moarte. Șeful se lăsase de fumat de șase luni, nu mai mult. Era foarte mândru de el: pe măsura suferinței, a unei anumite invidii, a unei anumite ranchiune resimțite când îi vedea pe alții fumând; cu atât mai mult cu cât acum fumul îl supăra într-adevăr, aproape că-i provoca greață, în timp ce amintirea vremurilor când fuma era un fel de paradis pierdut.

— Te sufoci aici, nu simți? spuse Șeful.

Vicele luă țigara din scrumieră și trase cu voluptate. Așa era: te sufocai. Încăperea era plină de fum, care se înghesuia în jurul becurilor încă aprinse, învăluia ca o perdea diafană geamurile ferestrei de unde, schimbătoare, scăpăra dimineața. Mai trase un fum.

— Înțeleg, zise Șeful cu superioară toleranță, să nu ai voința de-a te lăsa de tot: dar să-ți cauți moartea cu asemenea încăpățănare și abuz... Cumnatul meu... Se folosea de povestea cumnatului, fumător înrăit care murise de câteva luni, ca să nu vorbească direct de răul din cauza căruia Vicele avea să moară cu siguranță.

— Știu, eram prieteni... Dumneavoastră, mi-nchipui, v-ați ales deja felul în care o să muriți. O să vă rog să-mi povestiți și mie cândva: cine știe dacă n-o să mă faceți să-l aleg și eu.

— Nu l-am ales și nu poate fi ales; dar, cum m-am lăsat de fumat, sper să mor de altă moarte.

— Știți cu siguranță că evreii sunt cei care au inventat în Spania inchiziția catolică.

Nu știa. Deci:

— N-am avut niciodată simpatie pentru evrei, între noi fie vorba.

— Știu. Dar m-aș aștepta din partea dumneavoastră la un oarece interes pentru convertiți. Erau aproape colegi, se cunoșteau de ani buni; prin urmare își permitea, fără răutate, impertinențe, ironii, replici usturătoare, chiar. Iar Șeful trecea cu vederea, din cauza subiectivității pe care i-o dădea inexplicabila loialitate a Vicelui față de el. Nu mai pomenise un Vice așa de loial: la început se dăduse peste cap să găsească vreo pricina ascunsă; dar acum știa că nu era niciuna.

— Convertiți au ba, n-am nicio simpatie. Dumneata, în schimb...

— Eu, în schimb, evrei sau nu, n-am simpatie pentru convertiți: te convertești întotdeauna la mai rău, chiar dacă pare mai bine. În cei care sunt în stare să se convertească, mai răul devine întotdeauna răul cel mai rău cu putință.

— Dar asta n-are-a face cu convertirea la a te lăsa de fumat: în caz c-ar fi vreo infamie să te convertești.

— Ba are, cum să nu: din clipa în care devii persecutor al celor care încă fumează.

— Care persecutor! Dacă v-aș persecuta, birourile astea ar fi împânzite de afișe cu „Fumatul interzis“; și poate ar trebui să mă gândesc la asta, în ciuda

și pentru binele dumitale. Pentru că la binele dumitale mă gândesc : cumnatul meu...

— Știu.

— Deci s-o lăsăm moartă. Cât despre filosofia dumitale asupra convertiților, aș avea argumente să ți-o spulber uite-așa! zise și pocni din degete spulberarea fulgerătoare. Făcea des gestul ăsta, căci multe erau lucrurile pe care își propunea să le spulbere : iar Vicele îl invidia copilărește, căci uneori încerca și el, însă pocnetul nu-i reușea niciodată.

— Dar avem altele de făcut. Vino cu mine!

— Unde?

— Te-ai prins deja. Hai!

— Dar nu e cam devreme?

— Nu, s-a făcut șapte de-acum : anume am pierdut vremea cu filosofia dumitale.

— Repede, mereu repede!

Ura obiceiul poliției de a executa mandate de arestare, percheziții și chiar descinderi și vizite informative la primele ore ale dimineții și, mai des, în toiul nopții; dar pentru colegii și subordonații lui chestia asta era o plăcere de neratat, dacă aveau chiar și cea mai mică ocazie, cea mai vagă justificare. Bătutul cu zgomot într-o ușă îndărătul căreia familia neștiutoare celebrau odihna, somnul : și încă la ora la care somnul, ușurat de povara oboselii, se făcea mai puțin opac, mai transparent pentru vise, mai plăcut ; alarmatul „Cine-i acolo?“ și răspunsul solemn și bubuitor „Poliția!“ ;

ușa crăpată și ochii neîncrezători cârpiți de somn ce pândeau de după ea; iar apoi, înăuntru, trezirea agitată a întregii familii, glasurile speriate și uimite, plânsetul copiilor... Pentru o asemenea plăcere, nimănui, oricât de mic sau mare în grad, nu-i părea rău după propriul somn dus pe apa sâmbetei; dar Vicele, în afară de faptul că-i plăcea să doarmă, după cel puțin o oră de citit, de la miezul nopții până la șapte dimineața, avea pentru sine și pentru corpul căruia îi aparținea un sentiment de rușine aproape anxioasă, în rarele dăți când i se întâmpla să participe la asemenea operațiuni.

— E șapte, zise Șeful, iar până la Villaserena facem aproape juma' de oră. Și-apoi, date fiind împrejurările, nici măcar pentru el nu-mi pot permite atenții speciale.

— Ni le-am permis deja, zise ironic Vicele, am fi fost deja acolo de trei ceasuri și i-am fi întors casa cu fundu-n sus, dacă el nu ar fi fost el.

— Desigur, spuse Șeful, înțepat până la cinism.

În curte – o frumoasă curte barocă, cu porticuri armonioase – îi aștepta automobilul negru. Agentul care conducea n-avu nevoie să i se spună unde merg: toți știa, în clădirea ce se trezea zumzăind ca un stup. Și oare câte telefoane, se întrebă Vicele, porniseră din clădirea aia ca să-l avertizeze pe Președinte de vizita pe care urma s-o primească? Președinte. Nu era nevoie să adaugi „al Industriilor Reunite“, căci în orașul acela el era Președintele însuși; pentru toți ceilalți președinți

era nevoie să specifici, inclusiv pentru Președintele Republicii.

Nu schimbă nicio vorbă în acea jumătate de oră cât dură cursa; într-adevăr o cursă, în traficul tot mai animat. Șeful sucea și răsucea pe toate fețele ce urma să-i spună Președintelui, cu o preocupare ce i se citea pe față precum durerea de dinți. Iar Vicele îl cunoștea așa de bine încât putea să descifreze în detaliu preocuparea aia: aproape cuvânt cu cuvânt; cu toate ștersăturile, corecturile și înlocuirile necesare. Un palimpsest.

Ajunseră la vilă. Agentul care conducea (m-am pomenit dintr-odată că nu-mi vine să folosesc cuvântul „șofer“, cu regretul de a-l fi folosit în alte dăți; dar am putea oare să spunem din nou, cum se zicea în copilăria mea, *chauffeur*?) se dădu jos și sună lung și imperios la soneria de la intrare. Durerea de dinți a Șefului săgetă vizibil, din nou: nu așa, pentru numele lui Dumnezeu! Sunt feluri și feluri de-a suna la ușă. Nu zise însă nimic, înțelegător cu obiceiurile oamenilor.

Portarului, Șeful îi spuse doar numele. Nu pomeni nimic de poliție, ca primă dovadă de respect față de Președinte; dar portarul avea ochiul format și destulă experiență ca să priceapă că trebuie să anunțe doi domni de la poliție, cuvântul „domni“ costându-l un pic, ca meridional ce se afla. Avu însă grijă să-l încarce cu un anume dispreț. Se întoarse fără a spune

nimic: deschise poarta și le făcu semn că pot merge pe alee, până la vila care se vedea printre copaci în toată încântarea, în toată cântarea ei („când o clădire cântă, e arhitectură“).

Totul de un rococo fragil, muzical, cântat: salonul de la intrare, scări, coridoare, bibliotecă, biroul Președintelui.

Nu așteptară mult: Președintele se ivi pe tăcute din spatele unei draperii. Era în halat moale de casă, dar deja ras, gata să se îmbrace cu acea eleganță severă și sigură pe care revistele de modă – de multă și de niciun fel de modă – i-o recunoșteau. Iar în jurul lui plutea neplăcerea de a trebui să-și amâne obișnuita, punctuala, aproape legendara ieșire matinală pentru a merge la zgârie-norii Industriilor Reunite: acolo, de la ultimul etaj, aproape în intimitate cu cerul, lua zilnicele și mereu justele decizii datorită cărora întreg orașul mergea pe firul bunăstării, al bogăției; însă cu hăul sărăciei căscându-se într-o parte, iar cel al ciu-meii, de cealaltă parte.

— Cărui fapt îi datorez plăcerea acestei vizite neobișnuite? întrebă Președintele, strângând îndelung mâna Șefului și fugitiv pe cea a Vicelui. Pronunțase cuvântul „neobișnuite“ de parcă l-ar fi scris cu itali-ce îngroșate.

Șeful se încurcă, din minte fugindu-i, precum hidrogenul dintr-un balon găurit, tot ce se pregătise să spună. Zise:

— Dumneavoastră îl cunoșteți bine pe avocatul Sandoz și...

— Suntem prieteni, zise Președintele, dar să-l cunosc bine... Nici măcar copiii nu ni-i cunoaștem bine, ba chiar îi cunoaștem întotdeauna prost, foarte prost... În fine: avocatul Sandoz e prietenul meu, ne vedem frecvent, avem interese dacă nu comune, cel puțin apropiate. Dar îmi pare că ați zis *cunoșteți*. Deci...

Șeful și Vicele schimbă o privire rapidă. În mințile lor obișnuite să nu aibă încredere, să suspecteze, să pună sau să descopere capcane de cuvinte, rășări certitudinea că Președintele știa deja – lucru evident, căci avea oamenii lui prin birourile poliției – de moartea lui Sandoz: curios era însă că se prefăcea a nu ști. Dar Șeful alungă rapid acel gând, considerând că Președintele avea și el mintea obișnuită să nu își compromită informatorii. Zise:

— Din păcate, avocatul Sandoz nu mai e: a fost ucis azi-noapte, probabil după ora douăsprezece.

— Ucis?

— Ucis.

— Incredibil!... Ne-am despărțit puțin înainte de miezul nopții, ne-am salutat la ieșirea de la restaurantul La vecchia cucina... Ucis! De ce, de cine?

— Dac-am ști, nu v-am mai plictisi acum.

— Incredibil! zise din nou Președintele, dar se corectă: E un fel de-a spune – de-acum totul e credibil în țara asta, totul e posibil... Eu...

E nehotărât, se gândi Vicele, dacă să simuleze că vrea să pună capăt vizitei sau să arate că a înțeles că mai e ceva, că sunt și alte întrebări la care trebuie să răspundă. Alese, sprijinindu-se cu mâinile de brațele fotoliului, ca pentru a se ridica și a-și lua la revedere, să se prefacă; neîndemânatic. Lucru pe care Șeful îl mirosi instinctiv și, fără să-și dea seama, ieși din jena în care se aflase până atunci. Ca de obicei când începea un interogatoriu, se făcu comod în fotoliu, de parcă ar fi vrut să rămână acolo pe vecie, iar în vocea lui vibră obișnuitul *orice ai spune tu, eu nu sunt aici ca să te cred*. Sări peste atacul pe care-l pregătise – „Am venit să vă deranjăm la această oră nepotrivită ca să vă întrebăm ceva ce poate să nu însemne nimic, la fel de bine cum poate fi și un punct de plecare pentru anchetă; anchetă care, bineînțeles, oricum nu v-ar atinge pe dumneavoastră, persoana dumneavoastră...”

— Într-un buzunar al hainei lui Sandoz am găsit biletul acesta, spuse și îl scoase din buzunarul lui, un dreptunghi de culoarea fildeșului. Pe o parte, bătut la mașină, e numele dumneavoastră. „Inginer Cesare Aurispa, Președinte I.R.”; pe partea cealaltă, scris de mână, „O să te omor”... Un cartonaș dintre cele care indică locul la masă, e lesne de priceput: dar ce-i cu „O să te omor”?

— O amenințare dusă numaidecât la îndeplinire, vă veți fi gândit. Și, se-nțelege, de mine.

Președintele râse: ironic, amar, indulgent.

Încruntarea profesională a Șefului dispăru pe loc. Protestă speriat.

— Ce tot spuneți?... Pentru Dumnezeu!... Nu mi-aș permite niciodată să gândesc că...

— Ba nu, spuse generos Președintele, puteți chiar să vă permiteți. Numai că ar fi o greșală: iar un om care stă la locul lui poate chiar să se îndrăgostească de greșeli, să le cultive ca pe flori, să-și pună câte una la butonieră. Normal. Cât se poate de normal. Și astfel lucrurile cele mai simple devin uneori al naibii de complicate... Ați intuit corect: cartonașul acela indica locul meu la dineul de ieri seară, organizat de societatea culturală cetățenească numită după contele de Borch; și „O să te omor“ eu am scris. O glumă între mine și Sandoz, pe care o să v-o explic imediat... I-am dat cartonașul unui ospătar, să i-l ducă sărmanului Sandoz, care stătea pe partea cealaltă a mesei, la vreo cinci sau șase locuri distanță de mine... Iar gluma era asta: să ne prefacem amândoi că îi facem curte doamnei De Matis; și cum doamna, ca la alte mese de felul ăsta, fusese așezată lângă el...

— Vă prefăceți deci că-i faceți curte.

Șeful adăugă o nuanță de neîncredere, imprudentă tresărire a meseriei. Într-adevăr, Președintele se ofensă; și aproape cu dezgust:

— Puteți să mă credeți; de altfel, e de ajuns s-o vedeți pe doamna...

— N-aș îndrăzni niciodată să mă-ndoiesc, spuse Șeful.

Dar Vicele gândi: Te-ai îndoit și încă te mai îndoiești: e onoarea meseriei tale, a meseriei noastre. Și dădu drumul, uitând că-și propusese să nu scoată o vorbă, unei întrebări polițiste sub formă de constatare, de afirmație:

— Iar avocatul Sandoz a răspuns scriind pe cartonașul lui...

Șeful îl privi dezaprobator; la fel și Președintele, care păru că abia atunci își dă seama de prezența lui.

— Da, a intrat în joc și mi-a răspuns că acceptă riscul; sau ceva de genul ăsta.

— Dar dumneavoastră n-ați păstrat biletul.

— L-am lăsat pe masă, poate în suportul de metal; în formă de floare, dacă mi-aduc bine aminte.

— Sărmanul Sandoz, în schimb, a pus în buzunar cartonașul pe care i l-ați trimis dumneavoastră – distrat, în mod automat, zise Șeful, ascunzând prost în servilismul frazei nuanța incredulă, bănuitoare.

— Exact: distrat, automat, aprobă Președintele.

— Ce problemă! spuse Șeful.

— Ați venit aici crezând că eu sunt soluția? Întrebă Președintele ironic, iritat, aproape mânios.

— Nu, deloc – doar pentru că era necesar să lămurim imediat acest detaliu, pentru a-l elimina; ca să continuăm cu cealaltă linie de cercetări, de anchetă...

— Dar aveți vreun alt punct de la care să plecați?

— Deocamdată, niciunul.